

De gamle platter fortæller – 31.

DAGBLADETS navnkundige journalist, salige Arne Jensen, skrev i starten af 1970'erne artikelserien "De gamle platter fortæller" om kongeskiverne fra Roskilde og Omegns Fugleskydningsselskab. Det blev til i alt 75 artikler, der blev bragt i DAGBLADET i 1972/73. Enkelte af artiklerne blev gengivet op til fugleskydningsselskabets 200 års jubilæum i 1987.

Som en markering af fugleskydningsselskabets 225 års jubilæum, den 28. august 2012, bliver Arne Jensens artikler nu genudgivet. I nogle tilfælde er historien eller ny viden løbet fra artiklerne, men i respekt for Arne Jensen, bliver alle artiklerne bragt, som de i sin tid blev skrevet af den lune journalist. Bortset fra justeringer af diverse trykfejl, er der ikke rettet et komma i Arne Jensens artikler. For at artiklerne til stadighed kan have et opdateret og korrekt indhold i forhold til nutidens læsere, vil der dog i de fleste tilfælde være tilføjet et supplerende efterskrift til de gamle artikler.

Skulle disse tilføjelser eller korrektioner være mangelfulde eller utilstrækkelige, vil det være meget interessant hvis DAGBLADETS læsere kan supplere.

Foruden de gamle artikler, har redaktøren på fugleskydningsselskabets hjemmeside, Henrik Brandt, i samarbejde med redaktionsleder på DAGBLADET Lars Ahn Pedersen forøget serien med yderligere 25 artikler. De 100 artikler vil blive bragt i DAGBLADET i de 100 lørdagsaviser der ligger op til jubilæumsdagen.

Fugleskydningsselskabets officielle betegnelse for de gamle klenodier er "skiver", men i fortsat respekt for Arne Jensens ordvalg, vil vi her bibeholde den oprindelige overskrift.

Interesserede læsere kan læse meget mere om det gamle selskab på www.roskildefugleskydning.dk.

Borchs fødselsdag den store festdag i Roskilde

Da Vilhelm Marstrand morede sig over Roskildes fugleskydningsbrødre

En storebror til Anders Borch, som vi omtalte i sidste artikel var købmand, agent Søren Borch, der har ladet udarbejde de to smukkeste fugleskydningsplatter gennem årene. Men ingen af dem er i Roskilde og Omegns fugleskydningsselskabs samling på hotel Prindsen.

Søren Broch blev fuglekonge i 1841 og 1847, den første ved eget skud. Den første fugleskydningsplatte lod han male af den unge maler Vilhelm Marstrand, der var kommet hjem fra en lang Italiens-rejse og havde slået sig ned i Roskilde for at studere omegnens bondeliv, men samtidig noget hovedkuls havde forlovet sig med sin elskværdige og smukke kusine. Hun var datter af byens borgmester, justitsråd Voss, der var gift med Marstrands moster. Platten fra 1841 er siden blevet regnet for et af Marstrands betydeligste arbejder. Den befinder sig i den Hirschsprungske samling i København. Det er nærmest et drilagtigt billede, og man har Marstrand mistænkt for i stilhed at have moret sig over den højtidelighed, der udfoldedes ved den nye fuglekonges modtagelse af insignierne på sin værdighed. Nogle mener endda, at kunstneren har fundet scenen uendelig komisk. Der mærkes overalt en let overdrivelse, og helheden har fået sin understrøm af sarkasme, skriver Roskilde-historikeren, redaktør Chr. Christensen. Kun en enkelt af de skildrede mænd er taget helt alvorligt, nemlig svigerfaderen, borgmester Voss, hvis ansigt ses bag flasken helt til højre. Men der er festivitas over scenen. Hvad angår Marstrands forlovelse, fandt han hurtigt ud af, at han og kusinen ikke passede sammen, og han hævdede forbindelsen.

Marstrand har på skiven portrætteret en række af fugleskydningsselskabets medlemmer, nemlig apoteker Arends, ritmester Breckwold, agent Søren Borch, justitsråd, stiftsskriver Chr. Hansen, kaptajn N.C. Sveistrup, formanden for borgerrepræsentationen agent Svane, agent Anders Borch, fuldmægtig H. Herring, malermester Ehlers, justitsråd, borgmester Voss, fuldmægtig på Sct. Hans Hospital, Korsgaard og købmand Jacob Brønne. Agent Svane overrækker fuglekongen insignierne.

Søren Borchs anden platte, fra 1847, er malet af professor Jacob Kornerup. Den viser det højtidelige øjeblik, da den gamle fuglekonge – det må være den tidligere omtalte ”chirurg” J. Jensen der havde barberforretning i Skomagergade – tager den nye fuglekonge under armen og i spidsen for brødrene vandrer ind i ”Børsen” ved havnen, hvor bordets glæder ventede dem. Et par barbenede Sct. Jørgensbjergdreng og en ældre kone beundrer det fornemme selskab, inden de skal hjem til grødfadet og den kogte sild – uden vine.

*

Søren Borch fik ikke faderen, Jacob Borchs købmandsgård i Algade – den gik til lillebror Anders. Men han klarede sig endda. I 1827 giftede han sig som 29-årig med den 27-årige enke, Inger Karoline Kornerup, der var datter af en anden storkøbmand, nemlig Jacob Brønniche, og såvel hendes far som hendes brødre skal vi beskæftige os med i kommende artikler, hvis læserne da ikke efterhånden er ved at falde fra i det fugleskydningsmæssige maratonløb.

Derved blev Søren Borch ejer af den Kornerupske stamejendom, Stændertorvet 2, hvor der i øvrigt har været købmandsgård indtil for få år siden, da ejendommen af nu afdøde grosserer C.W. Leegaard blev solgt til et konsortium, der blandt andre har ”Vallak Sko” og herrekonfektionsforretningen ”Boston som lejere.

Der var velstand til huse hos købmand Borch. Gårdene og laderne var store, og haver og marker udstrakte. Ved ægteskabet blev han stedfar til en 2-årig dreng, professor Jacob Kornerup. Han og hans hustru fik selv fire børn, tre døtre, der alle døde, og en søn, Anders, der blev hans arvtager.

*

Søren Borch har utvivlsomt været en munter og livsglad mand. Hans fødselsdag, 22. maj, var en af Roskildes store begivenheder. I de bedre familier var man vant til at fordrive kedsomheden med kraftige og våde middage, med baller og køreture, maskerader og flotte kaneture. Men når *købmanden* holdt fødselsdag, så kulminerede festligheden og gæstfriheden, skriver lokalhistorikeren Fanny Fang, der i sin tid sammen med mange andre slidsomt har indhentet oplysninger, som skamløst udnyttes i denne artikelserie.

Boghandler Wroblewski, der fra 1853 til 1858 boede i Roskilde, har i et lille memoireskrift omtalt ”den prægtige, brave og joviale Kjøbmand, Agent Søren Borch”. Wroblewski skildrer fødselsdagen i Borchs hjem således:

”Fødselsdagen betragtes som en offentlig Festdag i hele Byen, jeg tror endog, der var almindelig Flagning, og ”hele Roskilde” indfandt sig da – det vil sige den verdslige og gejstlige Embedsstand, en Del af den lærdes Skoles Lærere og hele det finere Bourgeoisi - for at aflægge Visit og Lykønskning hos den joviale, elskværdige Vært i hans store Hus for i Løbet af de næste 24 Timer at nyde godt af hans udstrakte Gjæstfrihed og Venlighed”. (Wroblewski har nu en pæn måde at sige tak på).

Videre hedder det, at man kom ved 11-12 tiden, og gæsterne bænkedes ved et mægtigt frokostbord, ”der var alt, hvad Hjertet begærede; Folk gik til og fra, og Fadenes Indhold fornyedes stadig; var saa Bordets Glæder nyde, gik man ud i Haven og trakteredes med extrafine Cigarer og Rhinskvin. Og naar man saa gik henad 2, blev man altid – i det mindste mange af os” (-Tak skal du ha endnu engang, Borch!) ”indbudt til at komme til Aften, men tidligt”.

Efter en køretur til Boserup tog man hjem.

Blandt mængden af retter omtales een med ”et kulinarisk Curiosum”. Hvordan vejret end var, så *skulle* der serveres slikasparges, om de så skulle forskrives fra udlandet. Når man tænker på, at dette skete for 125 år siden, forstår man, at der – som Wroblewski skriver – ”ikke har været saa ringe en Sag”.

Man festede til ud på morgenen, hvorefter man gik ned i Klostermarken for at se solen stå op og begynde den kommende dag, der var en anden købmands fødselsdag. Så aflagde man - uden at have været hjemme i seng - ham en visit. Det var han belavet på, så gratulanterne modtoges med en "dampende Kop Kaffe og en let Frokost, hvor Sildesalat og en Snaps Genever vare efterspurgte Ingredienser". Joh, de forstod unægtelig at feste, de gamle roskildensere!

*

Søren Borch døde i 1862 af apopleksi i en alder af 64. Hans gravsted findes ligesom broderens og forældrenes på Graabrødre Kirkegaard.

Søren Borchs forretning overgik til sønnen, Anders, der solgte den i 1890 og trak sig tilbage til sin privatbolig, der var bygget i en del af hans have, nu Allehelgensgade 8, hvor der er advokatkontorer. Sidst i halvfemserne flyttede familien til København, hvor Anders Borch døde i 1904, og dermed uddøde det gamle købmandsdynasti. Han var ikke alene den sidste Borch i Roskilde, men med ham uddøde også mandssiden af familien Borch og slægtsnavnet

- aj.

*

Efterskrift:

I dag hænger skiverne for de nulevende fuglekonger i Restaurant Håndværkeren, mens de afdøde fuglekongers skiver er deponeret på Roskilde Museum. Begge Søren Borchs skiver er dog undtagelser for denne grundregel.

På generalforsamlingen i 1861 blev selskabets sørgelige tilstand gennemgået. Man manglede lokaler og skyldte penge væk til Roskilde Sparekasse. Formanden udtalte: "At selskabet, hvis medlemmers antal betydeligt var aftaget, nærmest var foranlediget til at opløse sig".

Så galt gik det heldigvis ikke. Redningsmanden var skomagermester F. Pætges. Han tilbød at betale hele gælden til Roskilde Sparekasse mod, at alle selskabets ejendele blev erklæret for hans. "Dog ville han renoncere (give afkald på) så mange af de kongeskiver, der haves i behold, som af vedkommende givere bliver reclaimeret (ønsket udleveret)".

Det betød, at selskabet blev reddet, men også, at adskillige skiver nu ikke længere fandtes i samlingen. Meget beklageligt, for specielt samlet har disse skiver en betydelig kulturhistorisk værdi.

Flere af de skiver der dengang kom i privat eje, er senere kommet tilbage til selskabet, men nogle er også blevet skænket til museer.

Søren Borchs skive fra 1841 ejes nu af Den Hirschsprungske Samling, mens skiven fra 1847 ejes af Søren Borchs tipoldedatter, Birgitta Falkman Lundberg, Nässjö i Sverige. Billederne af skiverne er venligt stillet til rådighed af den Hirschsprungske Samling og Birgitta Falkman Lundberg.

*

Vallak Sko eksisterer ikke mere. I dag ligger dametøjsforretningen Masai på stedet.

*

Der er ikke mere advokatkontor i Allehelgensgade 8. I dag hører Sjællands Kirkemusikskole til på adressen.

-hb.

Artiklen blev bragt i Dagbladet den 28. oktober 1972, den 23. juli 1987 og den 16. april 2011